

MİMAR SİNAN'IN MİLLİYETİ HAKKINDA YAPILAN TARTIŞMALAR

Prof. Dr. İsmail YAKIT*

Öz

Bütün zamanların en büyük mimarı kabul edilen Koca Sinan'ı sahiplenmek çok olmuştur. Özellikle onun Ermeni, Rum olduğu konusunda geniş ve yaygın bir kanaat vardır. Bu kanaati besleyen en büyük gerekçe ise onun bir devşirme olmasından kaynaklanmaktadır. Gerçi, bu bağlamda onu Hırvat, Slav vb. olduğunu ileri sürenler olsa da bunların bilgilerinin, belgelerden uzak sadece iddiadan ibaret olduğu görülmüştür. Ermeni ve Rum diyenlerin ellerinde de belge yoktur. Belge olarak iddia ettikleri şeyler; Sinan'ın Osmanlı Hristiyan devşirmesi bir yeniçeri olmasından öteye gitmemektedir. Hâlbuki o dönemde Anadolu'da Hristiyan Karaman Türkleri arasından da devşirme yapıldığını kimse görmek istemiyor. Nitekim yapılan birçok araştırmalar Sinan'ın Hristiyan bir Türk olarak devşirildiğini göstermektedir. Yaptığımız bu araştırma boyunca Sinan hakkındaki tartışmaların izini sürerek onun milliyetini belgelemeye çalışacağız.

Şurası muhakkaktır ki, tarihe mal olmuş büyük şahsiyetlerin şu veya bu kökenden olması o kadar önemli değildir. Önemli olan onun insanlığa veya kendi milletine yaptığı hizmetleri, düşünceleri, fikirleri ve eserleridir. Fakat birileri kaynakları ve belgeleri çarpıtıyor, farklı yorumluyor ve farklı etnik kökenlere dayıyor vb. ise ilim adamlarına düşen bir görev de bunları inceleyip, gerçeği ortaya koymaktır. Sinan'ın sahipsiz bırakılmasının veya birilerinin haksız yere sahiplenmesinin veyahut Türklüğü ile ilgili çalışmaların görmezden gelinmesinin önüne geçilmelidir.

Anahtar kelimeler: Mimar Sinan, Türk, Ermeni, Rum.

Discussions On The Nationality Of Mimar Sinan

Abstract

There have been many who possess Koca Sinan, who is accepted as the greatest architect of all times. Especially, there is a wide acceptance that he was Armenian or Greek. The biggest reason to support this idea is that he was a dev-

Geliş Tarihi: 05 Şubat 2021 - Kabul Tarihi: 15 Mart 2021.

Atıf Bilgisi: İsmail Yakıt, "Mimar Sinan'ın Milliyeti Hakkında Yapılan Tartışmalar", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt: 128, Sayı: 252, İstanbul 2021, s. 93-110.

* Akdeniz Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, ismailyakit@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-1946-6439.

shirmeh. Although there are others who claim he was Croatian, Slavic, etc. because of this reason, these are just thoughts lacking evidence. In fact, people who claim that he is Armenian or Greek do not have any documents, either. The thing they call as evidence is nothing but Sinan was an Ottoman Christian devshirmeh janissary. On the other hand, nobody wants to see that there were devshirmeh people from Christian Karaman Turks in Anatolia at that time. Many studies show that Sinan was a devshirmeh as a Christian Turkish. During this study, we will follow discussions about Sinan and try to document his nationality.

There is no doubt that the ethnicity of the major people in the history is not very important. Their significance is about their duties, ideas and works for the humanity or their own nation. However, if some people warp the sources and documents, and show different ethnic roots, etc., the duty for the scientists is to study and find out the reality. Leaving Sinan without being owned, letting others own him without any right or ignoring the studies about his Turkishness must be prevented.

Keywords: Mimar Sinan, Turkish, Armenian, Greek.

Giriş

Konuya girmeden önce birkaç hususu belirtmekte yarar görüyorum. İnsanlığa hizmet etmiş büyüklere sahip çıkan çok olur. Nitekim İranlılar bu konuda ciddi çok mahirdirler. Orta Asya'da özellikle *Türkistan-ı Kebir*'de yetişmiş bütün Türk düşünürlerini sahip çıkmakta gecikmemişlerdir. Eğer sahip çıkamazlarsa ondan hiç bahsetmezler. Bu husus elbette bir "etik" sorundur. Şövenizmin bir başka yüzüdür. Örnek vermek gerekirse: Seyyid Hüseyin Nasr (d. 1933-) "*İslam Sanatı ve Maneviyatı*" adlı kitabında: "*Farisi olan İran Sanatı, İslam Sanatı'nın son noktasını ve onun tartışılmaz doruklarından birini temsil eder*"¹ derken, Selçuk Mülayım'ın de dediği gibi, "*Osmanlı mimarisi ve Sinan'ı tanımamalıktan gelmesi gerçekten şaşırtıcıdır. 1933 Tahran doğumlu bu kişi, İran'da ve Amerika'da uzun yıllar 'Sinansız' bir İslam sanatı anlattı ve yazdı.*"²

Şurası muhakkaktır ki, tarihe mal olmuş büyük şahsiyetlerin şu veya bu kökenden olması o kadar önemli değildir. Önemli olan onun insanlığa veya kendi milletine yaptığı hizmetleri, düşünceleri, fikirleri ve eserleridir. Fakat birileri kaynakları ve belgeleri çarpıtıyor, farklı yorumluyor ve farklı etnik kökenlere dayıyor vb. ise ilim adamlarına düşen bir görev de bunları inceleyip, gerçeği ortaya koymaktır.³ Nitekim "*Türklüğü Tartışılan Meşhurlar*" adlı kitabımızda da belirttiğimiz gibi metodik olarak; bir yandan Sinan'ın görmezlikten gelinmesinin öte yandan da Sinan'ın sahipsiz bırakılmasının veya birilerinin haksız yere sahiplenmesinin veyahut Türklüğü ile ilgili çalışmaların göz ardı edilmesinin önüne geçilmelidir. Açıkça söylemek gerekirse biz kimseyi açıktan yani hiçbir bilgi ve belgeye dayanmadan Türk yapmak istemiyoruz. Türklüğü "müsellem" olan kişileri de belgelemek veya sahipsiz bırakılmasının önüne geçmek istiyoruz. Soy kütüğü veya etnik kökeni sürekli tartışma konusu yapılan büyük şahsiyetlerin gerçek kimliklerini biz de doğrusu merak etmekteyiz. Bu yazı işte bu düşünceler doğrultusunda kaleme alınmıştır.

¹ S.H. Nasr, *İslam Sanatı ve Maneviyatı*, (Terc. Ahmet Demirhan), İstanbul 1992, s. 93.

² Bkz. Selçuk Mülayım, *Sinan Bin Abdülmennan, Bir Dünya Mimarnın Hayat Hikâyesi, Eserleri ve Ötesi*, İsam Yayınları, İstanbul 2010, s. 28.

³ İsmail Yakıt, *Türklüğü Tartışılan Meşhurlar*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016, s. 15 vd.

Karaman ve Osmanlı Devşirme Sistemi Üzerine

Mimar Sinan'ın hayatını ele almadan önce Karaman'a Hristiyan Türklerin yerleşmeleri ve Osmanlı devşirme sisteminden bahsetmekte yarar görmekteyiz. Çünkü onun bir devşirme oluşu üzerine pek çok spekülâtif haberler üretenler olmuştur. Bilindiği üzere Osmanlı yönetimi; kişileri, etnik kökenlerinden ziyade, din ve mezheplerine göre ayırmıştır. Genellikle herkes kendi dini ve mezhebi içerisinde olanlarla birlikte yaşardı. Nitekim Karamanlı adı verilen topluluklar da çoğunluğu Hristiyan Türklerden ibaretti. Çünkü Peçenek, Uz ve Kıpçak Türkleri daha önce Anadolu'ya geldikleri gibi, Karadeniz üzerinden Balkanlara kadar da gelmişler, Balkanlarda Bizans hâkimiyeti altına girmişler ve zamanla Hristiyanlaşmışlardı. Bizanslılar da Anadolu'ya akın eden kavimlere özellikle Selçuklu Türklerine karşı bir savunma tedbiri için önceden Orta Anadolu'ya yerleştirmişlerdi. Onlar da kendileri gibi Ortodoks olan Hristiyan Ermeni ve Rumlarla yaşıyorlardı. Karaman Rum (Anadolu) Ortodoks Kilisesi'ne bağlı idiler. Nitekim Evliya Çelebi, bunlar için: “*Bu şehrin halkı bütün baba-yı âlem Anadolu halkı gibi Türkçe konuşurlar.*”⁴ demektedir. Hatta Türkçeleri hakkında: “*Keferesi asla Rumca bilmez. Bozuk Türkçeyle konuşurlar.*”⁵ şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Zaten Karamanlıların bir kısmı Selçuklular, bir kısmı Osmanlılar döneminde Müslüman oldular. On binlercesi de Müslüman olmayıp, birçoğu da daha sonraları, Türk olmalarına rağmen, din faktörü dolayısıyla mübadeleyle Yunanistan'a gittiler.

Osmanlı devşirme sisteminde, yeniçeri askerleri ile üst düzey bürokratları için, devşirme sistemine göre Müslüman olmayan (Arnavut, Boşnak, Ermeni, Hırvat, İtalyan, Macar, Rum ve Slav gibi) çok farklı milletlerden ve halklardan çocuklar toplanırdı. Çocukların sağlıklı, zeki ve yakışıklı olmaları özellikle dikkat edilirdi. Yaya başılar devşirdikleri çocukları ellişerli, yüzerli kabileler halinde İstanbul'a getirirlerdi. Topkapı ve Atmeydanı'ndaki İbrahim Paşa Sarayı'na yönlendirirlerdi. Bürokrat olacaklar Enderun'a, sanatkâr ve yeniçeri olacaklar da İbrahim Paşa Sarayı'nda eğitilirlerdi. Bu arada Müslüman Türk ailelerinin yanına da verilirdi. Önceleri Balkanlardan yapılan bu devşirme işlemi Yavuz Sultan Selim'in emriyle XVI. asırdan itibaren Anadolu'dan da yapılmaya başlanmıştır.⁶ Çok farklı etnik kökenlere sahip olan bu devşirmeler zamanla Osmanlı yönetiminde çok yüksek makamlara kadar yükselmişler ve içlerinde ihanet edenler olduğu kadar, büyük hizmetler edenler de olmuştur. Devşirme olup

⁴ Bkz. Evliya Çelebi, *Seyahatname*, Haz. Seyit Ali Karaman, 9. Kitap, 1. Cilt, YKY, İstanbul 2011, s. 315; Nitekim bu konuda Güven Dinç, Karaman Eyaleti'ne bağlı olan Adalya (Antalya)'da meskun Rumların bile tamamının Rumca değil, Türkçe konuştuklarından bahsetmektedir. Bkz. Güven Dinç, “The Social and Economic Status of the Rum (Greeks) of Antalya in the First Half of the, 19th Century”, *Adalya*, Sayı: 20, s. 449. Anadolu Hristiyanlarının Türkçe konuştuğu üzerine en kapsamlı çalışma için bkz. Evangelia Balta, *Gerçi Rum İsek de, Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz*, Türkiye İş Bankası Yay., 2. Basım, İstanbul 2012 isimli araştırmadır.

⁵ E. Çelebi, *a.g.e.*, s. 314.

⁶ Mesela Uzunçarşılı şunları kaydetmektedir: “*Kayseri'den oğlan devşirmesi Yavuz Sultan Selim zamanında olup meşhur Mimar Sinan ilk defa devşirilen oğlanlardandı.*” İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I, (Acemi Oğlanı ve Yeniçeri Ocağı)*, TTK Basımevi, Ankara 1988, s. 21.

da üst makamlara yükselenlerin etnik kökenleri bizzat Batılı seyyah ve elçilerin araştırma konusu olmuştur. Mimar Sinan da Karamanlı denilen Anadolu'da yaşayan Hristiyan Türklere aittir ve devşirildikten sonra Müslüman olmuştur.

Mimar Sinan'ın Kısaca Hayatı

Sinan'ın bilinen kısaca hayatını verdikten sonra onun etnik kökeni hakkındaki tartışmaları maddeler halinde ve tek tek ele almak gerektiğine inanıyoruz. Bilindiği üzere Sinan hakkında en doğru bilgileri, kendi hayatını ve eserlerini anlattığı *“Tezkiretü'l-Bünyan”* isimli eserde görüyoruz. Bu eser, Sinan'ın dilinden arkadaşı Şair, Nakkaş Sai Mustafa Çelebi tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Sinan'ın hatıralarını içermektedir. Buna göre o, Kayseri Ağırnas'tan devşirme usulüyle bir marangoz çırağı olarak, Osmanlı Ordu Mektebi olan *“Acemi Oğlanlar Ocağı”*na alınmıştır. Osmanlı devşirme sisteminde toplamalar gayr-i müslimlerden yapılıyor, 12-18 yaşları arasındaki çocuklardan seçmece olarak alınıyordu. Her ne kadar biraz geç sayılsa da marangoz çırağı olan Sinan muhtemelen o çağlarda 20-22 yaş arasında olmalıdır. Demek ki yaş konusunda bazı istisnalar olabiliyor.

Bu kısmı Sinan'ın kendi ağzından sadeleştirilmiş olarak verelim:

“Bu değersiz kul, Sultan Selim Han'ın saltanat bahçesinin devşirmesi olup, Kayseri sancağından oğlan devşirilmesine ilk defa o zaman başlanmıştı. Ben de ilk devşirilen oğlanlardandım. Acemi oğlanlar arasından sağlam karakterlilere uygulanan kurallara bağlı olarak kendi isteğimle dülgerliğe seçildim. Ustamın eli altında, tıpkı bir pergel gibi ayağım sabit olarak merkez ve çevreyi gözledim. Sonunda yine tıpkı bir pergel gibi yay çizerek, görgümü artırmak için diyarlar gezmeye istek duydum. Bir zaman padişah hizmetinde Arap ve Acem ülkelerinde gezip tozdum. Her saray kubbesinin tepesinden ve her harabe köşesinden bir şeyler kaparak bilgi, görgümü artırdım. İstanbul'a dönerek zamanın ileri gelenlerinin hizmetinde çalıştım ve yeniçeri olarak kapıya çıktım.”⁷

Sinan bin Abdülmennan adıyla Acemi oğlanlara kaydı yapılan Sinan'ın, Yavuz Sultan Selim zamanında (1512-1520) yılları arasında onunla birlikte Çaldıran ve Mısır seferlerine katılmış, Kanuni'nin ilk yıllarında vuku bulan Belgrat seferine (1521) iştirak etmiş ve Yeniçeri Ocağı'na dâhil olmuştur. Bundan sonra da sırasıyla Rodos (1522) seferine katılmıştır. 1530-1534 yılları arasında İstanbul'da bir kısım Cami ve Mescid inşasıyla uğraşmıştır. 1538'de de Karaboğdan seferinde Prut Nehri üzerinde 13 gün gibi kısa bir zamanda ordunun geçeceği bir köprü inşa etmiş ve padişahın takdirini kazanmıştır. Askeri rütbesi de buna paralel olarak artmıştır. Yine 1539'da da Mimarbaşı Acem Ali'nin vefatı üzerine Damat Lütfi Paşa'nın tavsiyesiyle bu makama getirilmiştir. 50 yılın üzerinde bu görevde kalan Mimar, İstanbul'da Hürrem Sultan, Mihrimah Sultan Külliyyelerini tamamlamış ve Şehzadebaşı Camisi'ni yapmıştır. 1550-1557 yılları arasında Süleymaniye Külliyesi'ni ve 1568'de

⁷ Sai Çelebi - Nakkaş Mustafa, *Tezkiretü'l-Bünyân*, Dersaadet İkdâm Matb., 1315/1899, s. 23; Suphi Saatçi, *Bir Osmanlı Mucizesi Mimar Sinan*, Ötüken, İstanbul 2005, s. 36-38.

başladığı 1574'te tamamladığı Edirne Selimiye Camisi'ni 84 yaşında ikmal etmiştir. Bundan sonra ömrünün sonuna kadar mimarlık yapan Sinan, her ne kadar farklı rakamlar verilse de; 88 camii, 51 mescid, 57 medrese, 22 türbe, 7 Darü'l-Kurrâ, 17 imaret, 3 Darü's-Şifa, 5 su yolu kemeri, 8 köprü, 35 saray, 20 kervansaray, 6 mahzen ve 48 hamam yapmıştır. Sinan bütün bunları bir "Hassa Mimarları Ocağı" adı verilen mimarlar kuruluşuyla gerçekleştirmiş ve denetimini yapmıştır. Hepsinin altında da Baş Mimar olarak kendi imzası vardır.

Sinan'ın çok yaşadığı biliniyor. Ancak pek çok kaynak da yaşı hakkında ve dolayısıyla doğum tarihi hakkında hem fikir değillerdir. Hepsini burada zikredek değiliz. Mezar taşındaki düzeltilmiş ifadeye göre, vefat tarihi H.996/M. 1588 miladi olup ve yüz yaşından fazla yaşadığına göre, muhtemel doğum tarihi 1488-1490 olmalıdır. Hicri takvimler her 33 yılda bir yıl attığına göre, 1490 kabul etsek miladi takvime göre 98, hicri takvime göre 101 etmektedir. Sinan'ın yaşı kaynaklarda farklı zikredilir. *Risâle-i Mi'mariyye*'ye göre 107, Evliya Çelebi'ye göre ise, o mübalağalı üslubuyla 170'dir. Sinan, 996 Hicri'de yani 1588 miladi yılda vefat etmiş, kabri Süleymaniye Camisi'nin Kuzey Batısı'ndaki Fetva Yokuşu'na çıkan köşededir. Türbesinin üstündeki tarih manzumesi arkadaşı Sai Çelebi'nindir.

*Ey iden bir iki gün dünya sarayında mekân
Câ-yı asâyîş değüldür âdeme mülk-i cihân
Han Süleyman'a olub mi'mâr bu merd-i güzîn
Yapdı bir câmi' virir Firdevs-i a'lâ'dan nişân
Emr-i şah ile kılub su yollarına ihtimâm
Hızr olub âb-ı hayatı 'âleme kıldı revân
Çekmece cisrine bir tâk-ı mu'allâ çekdi kim
Aynıdır âyine-i devranda şekl-i kehkeşân
Kıldı dört yüzden ziyade mescid-i âli bina
Yapdı seksan yirde camî' bu aziz-i kârdan
Yüzden artuk 'ömr sürdi âkibet kıldı vefat
Yatduğı yiri Hudâ kulsûn ânun bâğ-ı cinân
Rihletinin Sâ'i-i dâ'î didi târîhini:
"Geçdi bu demde cihandan pir-i mi'mârân Sinân"
Ruhi için Fatiha ihsan ide pîr ü cevân.*

Manzumede geçen, "Geçdi bu demde pir-i mi'marân Sinan" mısraının ebced hesabıyla tarihi H. 996 / M. 1588'dir. Kendisine yazılan en son hüküm 26 Safer 996 (28 Aralık 1587) olduğuna göre, 1588'in kış aylarında öldüğü söylenebilir.

Sinan, Kanunî'ye 28 yıl, II. Selim'e 8 yıl ve III. Murat'a da 14 yıl Mimarbaşı olarak hizmet etmiştir.

Sinan'ı Orta Avrupalı Gösterenlerin Kanıtları

Sinan'ın bir Hristiyan devşirmesi olması ve Osmanlı'nın genelde hep Balkan topraklarındaki halklardan devşirme yapması, bazılarını böyle bir kanaate sevk etmiştir. Osmanlı devşirme sisteminde Arnavut, Macar, Hırvat,

Avusturyalı, İtalyan veya Slav gibi halklardan birine mensup olabileceği ileri sürülmüştür. Bunlardan:

1- Ahmet Rifat Efendi, “*Lügât-i Tarihiyye ve Coğrafıyye*” isimli eserinde Sinan’ın “*Kendüsi fi’l-asl Avusturyalı iken küçüklüğünde esaretle İstanbul’a ve İslam’a gelmiştir.*”⁸ demektedir. Bununla ilgili bir belge veya bir kanıt göstermiyor. Herhalde Sinan’ın bir Rumeli devşirmesi olduğunu zannediyor.

2- Mehmet Süreyya, “*Sicill-i Osmânî*” isimli eserinde ise Sinan’ın “*Arnavut*” olduğunu ileri sürmektedir. Yine onun da hiçbir belgesi yoktur.⁹

3- Rıfki Melül, “*Mimar Sinan’ın Hayatı ve Eserleri-I*” adlı eserinde, Sinan’ın adının “*Yusuf Sinan*” olduğunu söyleyerek Yahudi olduğunu iddia edenlerin de çıktığını belirtmektedir.¹⁰ Kendisi bu görüşe katılmaz.

4- İbrahim Hakki Konyalı onun Maktul İbrahim Paşa’nın azatlı kölesi olduğunu bir Vakfiye’deki ifadeden anlaşıldığını söylemiştir.¹¹ Konyalı: “*Ağırnas Sinan’ın doğduğu yer değildir. Sinan sonradan oraya gelmiş ve bir müddet orada sakin olmuştur. Vakfiye’sindeki Kayseri’den kardeşini getirterek Müslüman ettiği kaydından ve hükümde isimleri geçen akrabasının Kayseri kölelerinde bulunmalarından anlaşılıyor.*” demektedir. Ona göre, İbrahim Paşa’nın Avusturya veya Arnavut kölesi olabilir. Fakat bu iddia gerek araştırmacılar ve gerekse tarihçiler arasında kabul görmemiştir. Çünkü Sinan’ın, Kayseri Ağırnas’lı olduğu birçok belgede görülmektedir. Devşirildiği zaman da Ağırnas’ta mukimdi. Sinan eğer İbrahim Paşa’nın azatlı kölesiyse, İstanbul’dan Kayseri Ağırnas’a nasıl geldiği ve oradan da gençliğinin baharında devşirme olmasını izah etmek cidden güçtür. Konyalı, 3 İbrahim Paşa’dan bahsederek Maktul İbrahim Paşa olduğunda karar kılar (s. 33). Ayrıca Konyalı, Sinan’ın Kayseri’de yaşamakta olan Hristiyan kardeşinin bir oğlunu (yeğenini) İstanbul’a getirterek İslam’i kabul etmesine vesile olduğunu da yazar.¹²

5- Sanat tarihçimiz Selçuk Mülayim şöyle demektedir: “*Büyük ustanın ileri yaşlarında zimmî arkadaşlarıyla yazışmaları, doğduğu topraklarla devam eden ilişkileri Kayseri kökenli olduğunu doğrulayan başka belgelerinde ortaya çıkışı, Sinan’ın Hırvat, Slav, Acem ve Bosnevî olmadığını kanıtlıyor. Aynen, zaman zaman dile getirildiği üzere “dönme” (mühtedi) olmadığı, düpedüz devşirme olduğu kendi ağzından belgelenmektedir.*”¹³

Sinan’ı Ermeni Gösterenlerin Kanıtları

Sinan’ı Ermeni gösterenler daha ziyade Ermeni kökenli kişiler olarak karışımıza çıkarlar. Onlar Sinan’ın devşirme olması hasebiyle Türk-İslam asıllı olamayacağı üzerinde dururlar. Yavuz dönemine kadar Balkanlardan yapılan devşirmecilik, Yavuz’un emriyle Anadolu Hristiyanları arasından da yapılma-

⁸ Ahmet Rifat, *Lügât-i Tarihiyye ve Coğrafıyye*, C. VI, İstanbul 1299/1883, s. 286.

⁹ Mehmet Süreyya, *Sicill-i Osmânî yahut Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye*, C. V, İstanbul 1996, s. 1508.

¹⁰ Bkz. Rıfki Melül, *Mimar Sinan’ın Hayatı ve Eserleri-I*, TTK Yayınevi, İstanbul 1965.

¹¹ İ.H. Konyalı, *Mimar Koca Sinan, Vakfiyeleri, Hayır Eserleri, Hayatı*, İstanbul 1948, s. 40-43.

¹² Konyalı, *a.g.e.*, s. 47.

¹³ S. Mülayim, *a.g.e.*, s. 36.

ya başlanmıştır. Ancak Kayseri ve civarında Ermeni yerleşim yerleri olmasına karşın, Ağırnas Köyü'nün bir Ermeni köyü olduğuna dair hiçbir belge yoktur. Her konuda Türklere iftira atmakla meşgul olan Ermeniler, Mimar Sinan gibi dahi bir sanatkâra da sahip çıkararak onu kendilerinden biri olarak dünyaya lanse etmeye çalışmaktadırlar. Böylece onu Türk-İslam kültüründen koparmayı hedeflerken, öte yandan da Müslümanların en görkemli eserlerinin Hristiyan ve Ermeni mimarların elinden çıktığını dünyaya göstermek isteyerek kendilerine de bir pay çıkarmaya çalışmaktadırlar.

1- Bilhassa daha ileride bahsedeceğimiz Sultan II. Selim'in Akdağ Kadısı'na gönderdiği fermandaki bazı yer adlarının farklı okunuşundan istifade ederek onları Ermeni yerleşim yeri yapmışlardır. Gerçi farklı okuma ilkin ünlü tarihçi Ahmet Refik tarafından olmuştur. Nitekim o, "Ülise", "Vekudnişan", "Ürgübi" okumuşsa da¹⁴ sonraları İ.H. Konyalı tarafından düzeltilmiştir. Konyalı da "Ürgübi"yi "Üskübi" olarak düzeltmiştir. Ancak o da "Kudnişan"ı aynen okumuştur.¹⁵ Konyalı'nın yanlışını da Nejat Göyünç hoca düzeltmiştir. Örneğin, aslı "Üleysi", "Kiçibürüngüz" ve "Kudanşah" olan Türkçe yerleşim adı olan kelimeleri, Ermeni yazarlar yanlış okunuş şekli "Ulisa", "Kiçiberigöz" ve "Kudnişan" olarak okunması gerektiğini ve bunların da Ermenice kişi ve yer adları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunların başında Pars Tuğlacı gelir.¹⁶ Uzmanların yaptığı araştırmaya göre bu kelimelerin asıllarının Ermenice olmadığı ispatlanmıştır.¹⁷

2- *Encyclopedia Britannica*'nın "Sinan" maddesini yazan ve "Sinan, born an Armenian Christian" diyen Hugh Chisholmbir'in bir Ermeni yazar olduğunu söyleyenler olduğu gibi, Ermeni lobilerinin etkisi altında yazdı diyenler de vardır. Çünkü hiçbir belgeye dayanmadan böyle bir iddiada bulunmuştur.¹⁸ Daha sonra yazılan eserlerde sürekli bu kaynak atıf gösterildiğinden, galatı meşhur olarak zihinlerde Sinan'ın Ermeni olduğu yer etmiştir. Bunu ideolojik bir propagandaya dönüştüren Ermeniler, zaman zaman konuyu gündeme taşıyarak, her seferinde "Ermeniliğine" vurgu yapmaktadırlar. Mesela, Prof. Nejat Göyünç'ün makalesinden rahatsız olan Türkiye Ermenilerinden Pars Tuğlacı (asıl adı: Parseğ Tuğlacıyan): "Mimar Sinan'ın Ermeni asıllı olduğunu ilk yazan biz değiliz. 1910-1911 yıllarında yayımlanan ve *Encyclopedia Britannica* olarak bilinen İngilizlerin ünlü ansiklopedisinde Sinan'ın Ermeni asıllı olduğunu okuyoruz." demekte ve yine aynı yere atıfta bulunan 1937, 1953 ve 1956 yıllarında yayımlanmış birkaç yazıyı da kendine şahit göstermektedir. Hele yazının sonunda bu alanda bir uzmanlığı olmayan bir gazeteciye de şahit göstermesine diyecek yoktur. Nitekim diyor ki: "Çetin Altan'ın 24 Ekim 1961 tarihinde *Milliyet Gazetesi*'nde çıkan yazısında Sinan'ın Ermeni asıllı olduğuna değinilmiştir." demektedir (s. 9).¹⁹

¹⁴ Ahmet Refik, *Mimar Sinan I*, İstanbul 1931, s. 89; Aynı yazar, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, Haziran 1930 - Mayıs 1931), İstanbul, s. 10.

¹⁵ Konyalı, *a.g.e.*, s. 42.

¹⁶ P. Tuğlacı, *Osmanlı Mimarisinde Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi*, İstanbul 1981 (Önsöz).

¹⁷ Bkz. N. Göyünç, "Mimar Sinan'ın Aslı Hakkında", *Tarih ve Toplum*, C. IV, İstanbul 1985, s. 39.

¹⁸ H. Chisholmbir, "Sinan", *Encyclopedia Britannica*, London 1910, s. 426.

¹⁹ Pars Tuğlacı(yan), *a.g.e.*, (önsöz), Krş. N. Göyünç, "a.g.m.", s. 39.

3- Uluğ İğdemir, “*Aylık Ansiklopedi*”de Ahmet Refik’in yayımladığı Kayseri Kadısı Hüseyin Çavuş’a gönderilen fermanın bahsederek yanlış okunan kelimeleri Ermenice diyerek yorumlamıştır.²⁰ Bu ferman önce Ahmet Refik tarafından, “*Türk Tarih Encümeni Mecmuası*” C. 1, S. 5, s. 10 - Haziran 1930 - Mayıs 1931) de daha sonra da “*Hazine-i Evrak Vesikalarına Göre Türk Müslümanları*” adlı kitabında yayımlanmıştır.²¹

4- Hagop Sivaslıyan, “*Mimar Sinan’ın Kökeni Neden Tartışılır?*” adlı makalesinde: “*Reaya*” Osmanlı İmparatorluğu’nun Hristiyan tebaası için kullanılan bir deyimdir.²² demektedir. Bu ifade yanlıştır. Doğrusu, Müslüman olsun, Hristiyan olsun veya başka bir dinden olsun veya dinsiz olsun, İmparatorluk vatandaşlarının hepsi reaya’dır. O: “*En önemli nokta bu büyük mimarımızın bir “devşirme” olmasıdır. Bu durum kesinlikle belli olduğuna göre, Sinan’ın esasta Türk-Müslüman asıllı olmadığı kesin. Gayr-i müslim bir soydan gelmiş olduğu muhakkak*”²³ demektedir. Sivaslıyan, Yavuz döneminde bir fermanla Anadolu’daki Hristiyanlardan da devşirme yapılmasını emrettiği ve Anadolu’da da Hristiyan Türklerin hatırı sayılır bir nüfusa sahip olduğunun, “*Karamanlı Ortodoks Kilisesi*”ne bağlı Hristiyan Türkler diye anıldığının farkında değil. Şurası muhakkaktır ki, Mimar Sinan’ın bir “devşirme” oluşu, araştırmacılar da maalesef onun “*Hristiyan, ama mutlaka Türk’ten gayri bir etnik köke sahip*” olduğu kanısını vermektedir.

5- Rıfki Melül Meriç’e göre: “*Ağırnas doğumlu olması hasebiyle Ermeni olduğu iddia edilmiş ama bu tamamen yanlıştır. Ermeniler devşirme kanunu gereği, XVI. asra kadar Yeniçeri Ocağı’na alınmaktadırlar. Yavuz zamanında istisna edilmişlerdir... Ermeni yazarların meşhur simaları “Ermeni” diye vasıflandırması ideolojiktir.*”²⁴

6- Sivaslıyan: “*Ağırnas köyünde Ermeni ve Karamanlı Rumların yaşadığı bir gerçek*”²⁵ derken gerçek olmayan bir şeyi söylemektedir. Zira bu iddiasını ispat edecek hiçbir bilgi ve belgeden bahsetmez. Dayandığı tek şey 1574 yılında yapılan tapu tahrir belgelerindeki Türkçe isimlerdir.²⁶ Ancak o, bu kayıtlardakiler için, “*Türkçe isim almış Ermeniler*” demektedir. Nitekim diyor ki: “*Sinan’ın döneminde Ağırnas köyünde yaşayan gayr-i müslimlerden çoğunun Türk isimleri kullandıkları tespit edilmiştir.*”²⁷ demektedir. Aslında o bu sözleriyle kendi kendini tekdiz etmektedir. Eğer Ermeniler arasında Türkçe isimli aileler varsa onlar aslen Türk’tür demek daha doğrudur. Ermeniler asıl o zaman değil, şimdi Türkçe isim almaktadırlar. İmparatorluk zamanında onların kendi isimlerini almasının önünde bir engel yoktu ve Türkçe isim almak da onlara bir fayda sağlamazdı. Ama Cumhuriyet döneminde ve mübadele yıllarında Türkçe isimler almaları akla ve gerçeğe daha yakındır.

²⁰ Bu yorumlama için bkz. *Aylık Ansiklopedi*, S. 12, s. 373-375.

²¹ H. Sivaslıyan, “Mimar Sinan’ın Kökeni Neden Tartışılır?”, *Tarih ve Toplum*, C. 4, S. 19, İstanbul 1985, s. 42.

²² Sivaslıyan, “a.g.m.”, s. 43.

²³ Sivaslıyan, “a.g.m.”, s. 42.

²⁴ Rıfki Melül (Meriç), *a.g.e.*, 1965.

²⁵ Sivaslıyan, “a.g.m.”, s. 43.

²⁶ Bu isimleri için bkz. H. Fehmi Turgal, *Mülga Şer’iyye Mahkemeleri Sicilleri Üzerinde İncelemeler*, TTK Yayınları, İstanbul 1937.

²⁷ Sivaslıyan, “a.g.m.”, s. 43.

Bugün Ermenilere Sinan'ın köyündeki Türkçe adlardan bahsedildiğinde, onlar: “*Türkçe ad almış Ermeniler*” diye cevap vermekten öte bir izahları mevcut değildir. Velhasıl Mimar Sinan'ı Ermeni diyebilmemiz için elimizde hiçbir somut bilgi ve belge yoktur.

7- Ünlü tarihçimiz Nejat Göyünç: Rumlar arasında, dinlerinden dolayı “*Hristiyan*” olarak gösterilen Türk asıllı insanlar olduğu gibi, Ermeniler arasında da yine Türk asıllıların bulunduğu Türkçe isimler kullanmalarından hareket ederek ispat etmiştir. Nitekim o, “*Osmanlı İdaresinde Ermeniler*” adlı eserinde yine “*Kozan (Sis) Ermenileri'nin bazısının Türkçe isimler taşıması, onların Türk asıllı olduğunu gösterir. Nitekim başka şehirler için de durum aynıdır.*” diye örnek vermektedir.²⁸

8- Yine Mülayim Hoca'nın verdiği bilgilere göre: “*Ali Rıza Önder'in 1932-1933 yıllarında Ağırnas İlkokulu'nda öğrenci olduğu sıradaki gözlemlerine, dinlediği anılar ve araştırmalarına göre, tehcirden önce bu köyde altmış Rum evi olduğunu, burada oturanların nüfusunun 1/3'ünü teşkil ettiğini, hiç Ermeni bulunmadığını belirtmiştir.*”²⁹

Sinan'ı Rum Gösterenlerin Kanıtları

Ağırnas köyü XVI. asırda içinde Ermeni olmayan, Rum ve Türk karışık bir Hristiyan köyüdür. Ortodoks Kilisesi'ne bağlıdır. Bundan dolayı Sinan'ı Rum olarak gösterenler olmuştur. Rum, “*Yunanlı*” demek değildir. Anadolu'nun yerli halkına verilen bir addır. Nitekim “*Diyar-ı Rum*” denildiğinde “*Anadolu*” anlaşılır ve Romalılardan fethedildiği için, Roma toprağı, Roma'nın mirası anlamında söylenmiştir. Rum, Roma vatandaşına verilen addır. Arapça'da “*o*” harfi olmadığı için Roma veya Rom, “*rum*” olarak “*u*” ile söylenmiştir. Nitekim ünlü Türk-İslam mutasavvıfı Mevlana, bile Celaleddin Rumî olarak anılır. Yani “*Anadolulu Celaleddin*” demektir. Yunan kelimesi ise “*İyonia*” kelimesinin Arapça teleffuzudur ve yer adıdır. Irk olarak Yunanlılar aslen “*Hellen*”dir ve bu adı kullanırlar. Kıbrıs Rumları deriz ama Yunanistan'dakilere de “*Yunan*” deriz. Mübadelede Anadolu'dan Yunanistan'a gidenler ise daha önce belirttiğimiz gibi din faktöründen ve de alfabesinden dolayı gitmişlerdir. Çünkü Ortodoks Kilisesi'nin kullandığı alfabe “*Grek alfabesi*” idi. Nitekim Karaman ve çevresinde Grek harfleriyle yazılmış Türkçe mezar taşları çoktur.

Sinan devşirildiğinde Ağırnas'ta elbette Rum aileler meskündü. Aynı şekilde Karamanlı Hristiyan Türkler de yarısından daha fazla bir nüfusa sahiptiler. Bu hususu köyün tahrir defterlerindeki vergi mükelleflerinin isimlerinden anlamak kabildir. Bunu biraz daha aşağıda belirteceğiz.

1- Sinan'ı Rum gösterenlerin başında ünlü Alman tarihçi Franz Babinger gelir. O da maalesef elinde hiçbir kesin belge olmaksızın onu Rum ilan etmiştir. Hatta Sinan'ın babasının “*Hristo*” adında bir Rum olduğu vurgusunu da yapar.³⁰ Bazı ünlü ansiklopediler de buna dayanır. Nitekim 1927'de basılan İslam Ansiklopedisi'nin Avrupa baskısındaki “*Sinan*” maddesini de o yazdığı için bilgi aynıdır.

²⁸ Bkz. Göyünç, *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, İstanbul 1983, s. 28-29, 40 vd.

²⁹ Mülayim, *a.g.e.*, s. 50.

³⁰ F. Babinger, “*Die Türkische Renaissance*”, *Beitragezurkenntnisdes Orient*, H. Grothe, Halle, C. XI, 1914, s. 67.

2- Konyalı'nın verdiği malumata göre: “Sât'nin Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi”nde 1461 numarada kayıtlı yazma ‘Tuhfetü'l-Mi'mariye’ adlı eserde Sinan'ın devşirmeliği ve yeniçeriliği şöyle anlatılmıştır: “Bu bende-i kalilü'l-i'tibâr Sinan ibn Abdülmennani'ş-şehîr bu mi'marbaşı-i hâkisâr ki fi'l-hakîka Abdullah oğlu olmakla sinini sabıkada kanunu münif-i Osmaniye ve âyini lâtiî hakaniye üzere vilayet-i Karaman ve bilâd-i Yunan'ın devşirme oğlanları ile der-i devlete gelip ve anda birkaç zaman taşrada bazı hidamette kullanılıp taki acemi oğlanlığı payesini katedip yeniçeri olmak rütbesine eriştim.”³¹

Bu ifadeden, Sinan'ın “Karaman ve diğer Rum ve Yunan yerleşim yerlerinden toplanan diğer gençlerle birlikte İstanbul'a devlet kapısına getirildiği”ni anlıyoruz. Eğer ifade de “Rum gençleri”, “Yunan gençleri” arasında veya “Rum gençlerinden birisi” olan şeklinde ibareler bulunsaydı, o zaman Sinan'ın bir Rum, babasının adının da Hristo olabileceğini düşünebilirdik.³² Zira devşirmeler imparatorluğun bünyesindeki zimmiler arasından toplanarak gruplar halinde İstanbul'a getiriliyordu.

3- Sinan'ı İbrahim Paşa'nın azatlı kölesi olduğunu düşünen Konyalı, onun Rum olabileceği kanaatini taşımaktadır. Nitekim Konyalı, Rumların Agrianos (Ağırnas)'u mübadelede bırakmadan önce Taşcıoğlu isimli bir Rum ailesinin Sinan'ın kendi ailesinden geldiğini söylediğini anlatır. Yani bir kişinin rivayetine dayanır. Sinan'ın köyüne ilişkin belgeler konusunda da bilgiler veren Konyalı 1584'deki yapılan tahrirde köyün 189 vergi mükellefinin sadece beşinin Müslüman olduğunu, Sinan'ın Kıbrıs'a sürülmeyi engellediği Döveci adını taşıyan 9 Hristiyan adını da tespit eder. O aynı zamanda Sinan'ın vakfiyelerini de yayımlamıştır.

4- “Kul” ve “köle” tabirleri Osmanlı bürokrasisinde önemli sıfatlardı. Tebanın tamamı zaten “padişahın kulu”du. Padişah'ın kulu olanlar da vezir vüzeranın, sadrazamın da kölesi idiler. En azından kendilerini öyle vasıflandırıyorlardı. Devletin en önemli ordusuna mensup olanlar bile “Kapıkulu” askerleriydi. XVI. asırda Osmanlı padişahları, İslam dini açısından bir şirk olarak ifade edilebilecek olan “Zıllullahi fi'l-ard” (Allah'ın yeryüzündeki gölgesi) idiler. Dolayısıyla Mimar Sinan'ın “Tezkiretü'l-Bünyan”da³³ geçen: Yavuz Sultan Selim için: “Ben değersiz kulu o devşirmiştir” sözü ile Kanuni, II. Selim ve III. Murad'ı kastederek: “Azimüşşan denilirse yoludur/Muazzam üç şehinşahın kuludur.” beytinden padişahların kulu olarak addetmesi devrinin ifade tarzlarındandı. Bir kişi padişahın ne kadar kuluysa, sadrazamın da o kadar kölesiydi. Kendisinin çok iyiliğini gördüğü İbrahim Paşa için de “İbrahim Paşa'nın kölesi” veya “azatlı kölesi” ifadesi kullanmasını bu bağlamda değerlendirmek gerekir.

5- Sinan'ı Rum gösterenlerin takıldıkları konu, oradaki Hristiyan Türklerin de Karaman Rum Ortodoks Kilisesi'ne bağlı olmalarıdır. Rum adı, Roma vatandaşı ve Anadolu anlamına geldiği için, Karaman Anadolu Ortodoks Kilisesi veya Karaman Roma Ortodoks Kilisesi demektir.

³¹ Konyalı, a.g.e., s. 38-39.

³² Ernst Egli, *Osmanlı Altın Çağının Mimarı Sinan*, Çev. İbrahim Ataç, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009, s. 35.

³³ Bkz. *Tezkiretü'l-Bünyân*, s. 23.

6- Rum kavramı, içinde şayet etnik bir isimle anılmıyorlarsa -Ermeniler gibi- Anadolu'daki bütün yerli halkın genel adı olmuştur. İskitler, Peçenekler, Uzlar vaktiyle Anadolu'ya gelip yerleşmiş Türkler de zamanla Hristiyan olmuş ve Ortodoks Kilisesi'ne bağlanmışlardır. Ayrıca Balkanlardaki Peçenek ve İskit/Kıpçak Türkleri de Hristiyanlaşarak Anadolu'ya Bizanslılar tarafından Doğu'dan gelecek akınlara karşı tampon topluluklar olarak kullanmak için yerleştirilmişlerdir. Romen Diyojen'in ordusunda da Anadolu'dan toplanmış hatırı sayılır paralı Türk askeri vardı. Alparslan'ın ordusu Türkmenlerden oluşuyordu. Hristiyan Türkler, savaştıkları askerlerin Türkçe konuştuklarını görünce, Alparslan'ın safına geçtikleri tarihen sabit bir olaydır. Dolayısıyla Rum adı verilen kişilerin içinde bol miktarda Türk de vardır.

Sinan'ı Türk Gösterenlerin Kanıtları

Sinan'ın Türklüğü konusunda birçok şeyler söylenmiş ve belgeler gösterilmiştir. Şimdi bunları inceleyelim.

1- Mimar Sinan'ın eseri diyebileceğimiz çağdaşı Sai Çelebi tarafından kaleme alınan "*Tezkiretül-Bünyân*" adlı eserde Sinan, babasının adının "*Abdülmennan*" olduğunu söylüyor. Bu husus aslında devşirilen Hristiyan çocukların İslam adının verilmesinin yanı sıra, babasının da adının "*Abdullah*" (*Allah'ın kulu*), "*Abdurrahman*" (*Rahman'ın kulu*) ve "*Abdülmennân*" (*Lütfu ve ihsanı bol olanın kulu*) gibi bir isim olması zorunluydu. Dolayısıyla imzasını "*Sinan bin Abdülmennan*" (*Abdülmennan oğlu Sinan*) olarak atmıştır. Nitekim mühründe "*El-Fakîru'l-hakîr Ser Mima'ran-ı hassa Sinan bin Abdülmennan*" (*Değersiz ve muhtaç kul resmi mimarlarının başı Abdülmennan oğlu Sinan*) yazılıdır. Ayrıca Büyük Çekmece Köprüsü'ne yazılan kitabede imzasını "*Amel-i Yusuf bin Abdullah*" şeklinde de atmıştır. Babasının adının "*Abdullah*", kendisini de "*Yusuf*" olarak adlandırmıştır. Çünkü dedesinin adı da Yusuf Doğan idi. Bu durum onun her iki imzayı da kullandığının kanıtıdır.

2- Örfî Mehmet Ağa'nın "*Tarih-i Edirne*" adlı eserde, Mimar Sinan, dedesinin adının da "*Toğan Yusuf*" olduğunu bizzat kendisi belirtmektedir. Prof. Afet İnan da "*Mimar Koca Sinan*" adlı eserinde bu eserden oldukça yararlanmışır.³⁴ Dedesi sonradan Müslüman olarak Yusuf adını almış olabilir diyelim ama adının "*Toğan/Doğan*" olması onun Türklüğünün en sağlam karinelelerinden biridir. Örfî Mehmet Ağa'nın 153 sayfalık elyazması bu kitabının 125. nci sayfasına eklenmiş bir kayıta şu sözleri okuyoruz: "*Edirne'deki Selimiye Camisi'ni yapan iş bilir üstad Sinan bin Abdülmennan yüz yaşını geçmiş, halim, selim bir ihtiyardı ve Edirne'de kaldığında misafır edildiği ev, mimaran mahallesinde dedem Eski Saray Kethüdası Abdullah Ağa'nın konağıydı. Bir gece Selimiye Camisi'nin çizimleri ile hesapları üzerinde çalışırken üstad Sinan'ın dedeme anlattığına göre, dedesi Toğan Yusuf Ağa marangoz ustasıydı ve kendisi de gençliğinde dedesinin atölyesinde çalışmıştı.*" Bu kayıt Mehmet Ali Muğlevi'nin dedesi Abdullah Ağa'ya aittir. O da Sinan'ın çağdaşı ve arkadaşısıdır.³⁵

³⁴ Göyünç, "a.g.m.", s. 38.

³⁵ Egli, a.g.e., s. 37.

3- Kıbrıs, II. Selim zamanında 1571 yılında fethedilir. Devlet-i aliyye'nin iskân politikası gereği Kıbrıs'a gönderme yapılacaktır. "Anadolu'daki şerli, sabıkalı ve zararlı adamlarla Karaman Eyaleti zimmîlerinin" gönderilmesi emre bağlanır. Böylece, Adana, Konya ve Karaman civarından yapılan yerleştirmelerin içinde birçok Türk aile de yerleştirilir. Dolayısıyla Kayseri ve civarı Karaman Beylerbeyi'ne bağlı olduğundan Kıbrıs'a gönderilecek ailelerin listesi hazırlanır. Sinan'ın Ağırnas ve diğer birkaç köyden akrabaları da listeye alınmıştır. Bir akrabası İstanbul'a gelerek Sinan'a durumu anlatır. Sinan padişaha mektup şeklinde bir dilekçe yazar ve akrabalarının listeden çıkarılmasını arz eder. II. Selim bu talebi kabul eder ve Karaman Beylerbeyi kanalıyla sürgünden sorumlu Akdağ Kadısı Hüseyin Çavuş'a bir ferman gönderir. Fermanla padişah buyurur ki: "Akdağ kadısı Hüseyin Çavuş'a hüküm ki, hâlâ Hassa mimarlarının başı mektup gönderüb Kayseri reayası Kıbrıs'a sürülmek ferman olunup kendi sakin olduğu Ağırnas kariye halkı ve ahar kariyede sakin olan akrabası Kiçi Bürüngüz'de Sarı oğlu Düvenci ve Karye-i Üskübî'den Ülisa / Üleysi ve Kudanşah nam zimmîler Kıbrıs'a sürgün olmaktan af olunmasın istida eyleyen müşarünileyhin sakin olduğu zikrolunan kariyesi ve akrabasından olan mezkûr zimmîler Kıbrıs'a sürgün olmaktan af olunmak emridüp buyurdum ki varub vusul bulduktaki müşarünileyhin sabıkan olduğu mezkûr kariyesi ve akrabasından olan mezkûr zimmîler Kıbrıs'a sürülmek için deftere dahi kaydolunmuşlar ise ihraç eyleyüb Kıbrıs'a sürgün olmak emrolunanlardan sansız deyu rencide ettirmeyesüz ve hükm-i şerifimi sicil-i mahfûza kayd eyleyüb ellerinde ibkâ eylesüz. Sahibi olan Mehmet Usta'ya verildi. 17 Ramazan 981 (10 Ocak 1574)."

Tarihçi Ahmet Refik'in yayımladığı bu fermanı biz düzeltilmiş şekilde yeniden yayımlıyoruz.³⁶

Bu fermanla görüldüğü gibi, Sinan'ın akrabaları, bugün bile mevcut olan Küçük Bürüngüz ve Üsküb'ten Sarioğlu Düvenci, Üleysi ve Kudanşah isimli kişiler olup zımmî statüsünde olan Hristiyanlardır. İskân için gönderildiklerine göre isimlerinden Hristiyan Türkler olduğu açıktır.

4- Sarioğlu ve Düvenci, Üleysi ve Kudanşah kelimelerinin Ermeni araştırmacılar, bu kelimeleri farklı okuyarak Ermenice olduğunu söylerler. Mesela onlara göre "Kiçi ve Düğenci", bir Ermeni isimdir. "Uleysa"yı "Ulik", "Ulitsa" okuyarak Kayseri Ermenilerin kullandığı kadın adı olduğunu, "kudanşah" kelimesini de "kod-nişan" okuyarak onun da Farsça'dan Ermenice'ye geçmiş bir kelime olduğunu iddia ederler. Ermenilerin bu iddiaları araştırma değil yakıştırmadan ibarettir. Çünkü Kiçi kelimesi tamamen Türkçe bir kelimedir, "kiçig"den gelir "küçük" anlamındadır, hem Kül-tiğin hem de Bilge Kağan kitabelerinde geçen bir kelimedir. Düğenci/düvenci "dövmek"ten geliyor. Saplar ve başaklar harmanda, hayvanlara çektilerle dövlüp saman ve daneye ayrıldıklarından, bu kelimeyi tarımla uğraşan Türk çiftçilerinin en iyi bildiği ve kullandığı Türkçe bir kelime olduğu tartışmasızdır. "Ulisa/üleysi" kelimesi şa-

³⁶ 23 No.lu Mühimme Defteri, s. 240. Krş ve bkz. Göyünç, "a.g.m.", s. 38; Ayrıca bkz. Ahmet Refik, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C. 1, S. 5, Haziran 1930 - Mayıs 1931, s. 10; Aynı yazarın, *Hazine-i Evrak Vesikalarna Göre Türk Müslümanları* adlı kitabı.

yet "ülisi/üleysi" şeklinde okunursa "benzersiz" anlamında olup Moğolca'dan Türkçe'ye geçmiş bir kelimedir. "Kudanşah" ise, o da Türkçe'dir. Çünkü "kudan=kutlu" demektir. Kelimede *t-d* dönüşmesi vardır. Nitekim Katun'dan kadın, Otun'dan odun, kutan'dan, kudan olmuştur. Sondaki "şah" eki ise Anadolu'da özellikle 16. asırda çok rastlanan bir ektir. Nitekim Arapgir'de "Karan-şah" (Karan-gören), "Kutlu-şah", "Melik-şah", "Cihan-şah"; Eğin'de, "Devlet-şah", "Mübarek-şah", "Kutlu-şah", Ankara'da "Süleyman-şah", Kayseri'de "Arslan-şah", Çermik'te "Kutlu-şah". Bu şah ekleri bazen "şeh" şeklinde de yazılmıştır. Keza Mimar Sinan'ın köyü Ağırnas'ta, II. Bayezid devrinde (1481-1512) "Gebrân" (Hristiyan) olarak vergi verenler içinde "Kudan-şeh", "Sultan-şeh", "Urum-şeh" gibi isimlere rastlanır.³⁷

5- Ağırnas köyünün tahrir defterlerine bakıldığında, Ağırnaslı Hristiyan Türkler'in isimlerinin alfabetik listesi: "Asılbey, Aslan, Atmaca, Aydoğdu, Bahadır, Bayram, Bayramlı, Borhon, Çakır, Çaput, Demürcü, Devegörmez, Döne, Emirşah, Evren, Hızırşeh, Hüdaverdi, Hüdayahşi, Hüsrev, Kademşah, Kalanlı, Kalender, Kaplan, Karaca, Karakoç, Karyağdı, Kaya, Keçi, Kilmaz, Kuru, Kuru, Kutlubey, Kutluşah, Murad, Nurullah Paşa, Paşabey, Pervane, Sarı, Sariaş, Sefer, Seferşah, Seylanşah, Sultanşah, Şemsiye, Tanrı-vermiş, Tatar, Timur, Tursun, Turur, Uğurlu, Urumşeh, Yadiğar, Yağmur, Yürür."³⁸

Bir hayli Türk ismi ve lakabı taşıyan Hristiyan'ın mevcut olduğu görülmektedir. Bunların hepsinin Rum veya Ermeni olduğu söylenebilir mi? İsimler arasında geçen "Urum" kelimesi, "Rum" kelimesinin bir diğer teleffuzudur ve "Anadolu" anlamındadır.

6- Türkçe isimler taşıyan bu Karaman Hristiyanları için Ronald C. Jennigs, üç ihtimalden bahseder:

a) Türk kökenli Hristiyan halk,

b) Çok eski devirlerde Türkleşmiş Hristiyan ahali,

c) Hristiyan Türkler ile Türk dostu Rum veya Ermenilerin evlenmelerinden doğanlar olabilir" kanaatini taşımaktadır.³⁹

Bu üç şıkkın her biri onların Türk asıllı olduğunun, Türkleştiklerinin bir diğer ispatıdır.

7- Diyanet İslam Ansiklopedisi'nin "Sinan" maddesini yazan S. Mülayim şöyle bir açıklama ile Sinan'ın Anadili'nin Türkçe olduğunu söyler: "Adet olduğu üzere devşirilen çocuk bir ön eğitimden geçmek üzere Osmanlı ailelerinden birinin yanına verilir, bu beraberlik sırasında İslam dini kadar Türkçeyi de öğrenmesi sağlanırdı. İlginçtir ki, Sinan'ın bir aile yanına verildiğini gösteren hiçbir kayıt yoktur. Ayrıca daha erken yaşlarda şiir yazdığı açıktır. Bir başka deyişle onun konuştuğu dil baştan beri Türkçe idi. Karaman bölgesinde Türkçe konuşan Ortodoks kitlenin büyük bir kısmı Kayseri ve çevresinde yaşamaktaydı. Bunla-

³⁷ Bkz. Göyünç, 1985, s. 39; Aynı yazar, *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, s. 28-29; Ayrıca bkz. BOA Tahrir Defteri, No: 33, s. 115.

³⁸ Konyalı, a.g.e., s. 107, Krş. *Ankara Kuyûd-i Kadime Arşivi, 136 Nolu Defter-i Mufassal-ı Livâ-yı Kayseriyye*, yaprak: 126, (S. Mülayim'den naklen, a.g.e., s. 48 ve 215).

³⁹ Bkz. Jennigs, s. 34'den naklen, N. Göyünç'ün "Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeniler" isimli çalışması, İstanbul 1983.

rın Türkleşmiş Bizanslılar oldukları yolunda iki görüş vardır. Sinan'ın çocukluk arkadaşları ve akrabaları arasında rastlanan İnci, Kumru, Suna, Kaya, Karaç, Budak, Yahşi, Bahadır, Gülistan ve Tanrıverdi gibi isimlerin İslami olmadığı çok açıktır. Öte yandan bunlar arasında Niko, Yani, Kirkor, Ohannes gibi isimlere de rastlanmamaktadır. Sinan'ın öteden beri bölgede yerleşik Ortodoks Türk ailelerinden birinin çocuğu olması akla en yakın ihtimal gibi görünmektedir...⁴⁰

8- Tarihi verilere göre, XVI. asırda Anadolu'da Rum Ortodoks Kilisesi'ne bağlı Rumca bilmeyen, yalnız Türkçe konuşan bir topluluk olduğu bilinir. 1553-1555 tarihlerinde İstanbul'a gelen Hans Dernschwam, İstanbul'da Yedikule civarında böyle bir toplulukla karşılaşır. Karaman Beylerbeyliği'ne bağlı kasabalardan geldiklerinden onlara Türkçe konuşan Ortodoks halk anlamında "Caramanos" adını takar. Bu topluluk kendilerine verilen "Karamanlı" adını kullanmaz, yayınlarında "Anadolu Hristiyanları", "Grekçeyi bilmeyen Anadolu Hristiyanları" veya "Anadolulular" deyimlerini benimserler.⁴¹

9- Kayseri ve çevresinin tarihi üzerinde araştırmalar yapanların verdiği bilgiye göre, sonu "nes", "nis", "sun", "sun", "nas"la biten köyler, eski Hristiyan Türk köyleridir. Ağırnas, Tavlasun, Dadasun/Dadasın, Bürüngüz, Mancusun/Muncusun gibi.

10- Ağırnas'ta II. Bayezid döneminde vergi veren ailelerden sadece üçü Müslüman'dır. Geri kalan 76 aile Hristiyan'dır. Bunları ekserisinin isimleri, 5. maddede belirttiğimiz gibi Türk isimleridir. Bir kısmı ise, Hristo, Vasil, Mihal, İstafanos, Todori, Anastos gibi Rum isimleri taşırlar.⁴²

11- Yukarıda da belirttiğimiz gibi, 16. asrın ünlü gezgini Hans Dernschwam'a göre, Türkçe isimler taşıyan "Hristiyan" halkın Rum Ortodoks Kilisesi'ne inanç itibarıyla bağlı olanlarına "Caramanos" (Karamanlı) adı verilmiştir. Bunların "Hristiyanlaşan Türkler" olduklarına Batılı araştırmacılar Gyula Moravcsik, Janos Eckmann gibi bilim adamları onların edebiyatlarına dayanarak ispat etmişlerdir.⁴³ Yine bu bağlamda, Rumlar arasında, dinlerinden dolayı Hristiyan olarak gösterilen Türk asıllı insanlar olduğu gibi, Ermeniler arasında da yine Türk asıllıların bulunduğunu Prof. N. Göyünç Hoca da belgelerle ortaya koymuştur.⁴⁴ Yine Karamanlılar ve Karamanlıca Edebiyat Üzerine araştırmalar konusunda Evangelia Balta'nın yukarıda adı geçen eserini de burada belirtmek gerekir.⁴⁵

12- Yirminci asrın ilk çeyreği, ırkların, özellikle dünyada kavimlerin ve milletlerin birbirinden üstünlüğü diyebileceğimiz bir akımın etkisi altındaydı. İmparatorluklar parçalanıyor ve milli devletler kuruluyordu. Bu akımın rüzgârı elbette Türkiye'de de kendini gösterecektir. Hiçbir toplum dünyadan tecrit yaşayamaz. O zamanlar antropolojik çalışmalarda kafatası ölçümleri yaygındı. Bunu Batılı bilim adamları icat etti. Antropoloji laboratuvarlarının

⁴⁰ S. Mülayim, "Sinan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, s. 224-227.

⁴¹ Bkz. J. Eckmann, "Die Karamanische Literatur", *Philologiae Turcica*, 1965, s. 820; Ayrıca bkz. Göyünç, *Osm. İda. Erme.*, dipnot: 109; aynı yazar, *Mimar Sinan'ın Aslı Hakkında*, s. 40.

⁴² Göyünç, "Mimar Sinan'ın Aslı Hakkında", *Tarih ve Toplum*, C. 4, S. 19, s. 40.

⁴³ Bu konuda Gyula Moravcsik'in *Byzantina Turcica*'da (Ankara, 1983) yayımlanan Hristiyan Türkler adlı makalesi önemlidir.

⁴⁴ Bkz. N. Göyünç, *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, s. 28-29.

⁴⁵ Bkz. E. Balta, *a.g.e.*, s. 117-340.

masum bir aleti olan pergeller vardı. Hatta Sevr Antlaşması'nda Türklerin, "Aziyatik bir kavim" oldukları, Anadolu'ya sonradan geldikleri baskısı yapıyor ve Orta Asya'ya göç zorlanıyordu. "Anadolu'daki arkaik dönem kafatasları ve kemikleri ölçüldüğünde Türk olmadıkları görülür." diyorlardı. Atatürk bu iddiaları kırmak için, Batı ülkelerinden ve hatta Arjantin'den antropologlar getirterek, Türkiye'de bu çalışmaları başlattı. Bazıları bunu bugün bile hakaret anlamında, "İrkçılar", "Kafatasçılar" vb. yaftasını yapıştırarak, dönemin gerçeklerinden bizzat kendilerinin bi-haber olduklarını ispat ederler. Bu durum dünyada 2. Dünya Harbi sonuna kadar devam etti. Kafatası ölçümleri bugün artık antropoloji tarihinde yerini aldılar ve tarih oldular. Bugün ırkların belirlenmesi çalışmaları kendini "genoloji" adını verdiğimiz bir bilim dalının alanına bıraktı. Şimdi aynı işlemler "DNA" ve "gen haritaları" çıkarılarak ölçülüyor.

13- İstanbul'da çıkan 5 Ağustos 1935 tarihli "Akşam" gazetesinde "Büyük Mimarın kafatası mezarından çıkarıldı." başlıklı bir haber yer alır. Haberin devamı şöyledir: "Büyük Türk Mimarı Sinan'ın kafatası mezarından çıkarılmıştır. Kafatası antropoloji müzesinde saklanacaktır. Kafatası üzerinde yapılan tetkikatta bunun "brakisefal" yani yassı yuvarlak olduğu görülmüştür. Bütün Türkler brakisefal olduklarından büyük mimarın yalnız kültür itibariyle değil, ırk itibariyle de Türk olduğu bir kere daha meydana çıkmıştır." Kafatasının Antropoloji Müzesi'nde saklanacağı söylenmesine rağmen böyle bir müze kurulamamıştır. Bu habere bir yorum veya tezkip gibi bir açıklama yapılmamıştır. Niye böyle bir haber yapıldığı anlaşılamamıştır.

14- Bu habere alternatif olarak Mimar Sedat Çetintaş'ın 25 Nisan 1963'te Yeni İstanbul Gazetesinde yayımlanan "Koca Sinan'ın Hayatı, Sanatı, Hüviyeti ve Eserleri" başlıklı yazısında kafatasının mezarda sağlam bulunamadığı yazısı vardır. Çetintaş'ı dinliyoruz: "Büyük milletimizin şerefli evlatları, size şuracıkta kısaca Koca Sinan'dan bahsedeceğim: Koca Sinan'ın Kayserili bir Ermeni olduğu hakkındaki iddiaların mahiyetini tespit için rahmetli Atatürk'ümüz 1936 senesi yaz mevsiminde antropoloji tetkikleri yaptırmak üzere Tarih Kurumu namına bana Sinan'ın mezarını açtırmıştı. Emri ifa ettim. Tamamıyla kesme taştan yapılmış olan lâhitin yan tarafından toprağa girerek bir tekini çürütüp açtırdım, buradan bir tek omuzumla beraber başımı sokabildim. Ceset maalesef tamamıyla çürümüş, kafa örneğinde bir toz halinde toprak üstüne çökmüştü. Hava ve rutubetten çürüyor galiba ki, Bursa'da Yeşiltepe'nin kav kısmında da böyle kemiklerin 10'ar santim boyunda birer parça ile kafatasında üç-dört santim çapında bir parça bulabilmiş ve bunları kurul idare heyeti huzurunda antropolog dostum Şevket Aziz Kansu'ya vermiştim." Bu haberi Prof. Erhan Afyoncu, B. Ayvazoğlu'ndan naklen gazetede köşesine taşımıştır.⁴⁶

Görüldüğü gibi Mimar Sinan'ın kafatası o zamanki "Akşam" gazetesinde çıkan haber gibi olmadığını, bizzat kabri açan mimar söylemektedir.

Sonuç itibariyle, büyük usta Mimar Sinan'ın, her ne kadar, menfi propagandalarla Batı dünyasında, birtakım ansiklopedi ve dergilerde "Ermeni" veya "Rum"

⁴⁶ Erhan Afyoncu, "Mimar Sinan Karamanlı Türk'üydü", Sabah, <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhan-afyoncu/2016/04/17/mimar-sinan-karamanlı-turkuydu>, 17 Nisan 2016.

olarak dünyaya lanse edilmesinin görüldüğü gibi hiçbir geçerli belgesi veya argümanı yoktur. Bu araştırmamızın sonucunda ortaya çıkmıştır ki, o köken itibariyle, metin içinde de belirttiğimiz gibi, bir Hristiyan Türk olarak devşirilmiş ve Müslüman olmuş ve mimarlıkta emsalsiz hizmetler yapmış ve bütün zamanların en büyük mimarı unvanını hak etmiş bir büyük kişidir. Onun kökeni konusunda aksini iddia edenler argümanlarını açık seçik ortaya koymak zorundadırlar.

Kaynaklar

- Ahmet Refik (Altınay): *Mimar Sinan I*, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1931.
- BABINGER, Franz: "Die Türkische Renaissance", *Beiträge zur Kenntnis des Orient*, H. Grothe, Halle, C. XI, 1914.
- BALTA, Evangelia: *Gerçi Rum İsek de, Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz*, Türkiye İş Bankası Yay., 2. Basım, İstanbul 2012.
- BAYKUT, Cami: *Osmanlı Ülkesinden Hristiyan Türkler ve Bizans İmparatorluğu'na Dahil Olan Turani Akvam*, İstanbul 1338/1922.
- CHISHOLM, Hugh: *The Encyclopaedia Britannica*, A Dictionary of Arts, Sciences, Literature and General Information, London 1910.
- DİNÇ, Güven: "The Social and Economic Status of the Rum (Greeks) of Antalya in the First Half of the, 19th Century", *Adalya*, Sayı: 20, The Annual of the Koç University Suna & İnan Kırac Research Center for Mediterranean Civilizations, İstanbul 2017.
- ECKMANN, Jones: "Die Karamanische Literatur", *Philologiae Turcica*, Fundamenta Yay., L. Bazin, A. Bombacı, J. Deny, T. Gökbilgin, F. İz, H. Schael, P.N. Boratav, Wiesbaden, II, 1965.
- EGLİ, Ernst: *Osmanlı Altın Çağının Mimarı Sinan*, Çev. ve Derleyen: İbrahim Ataç, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2009.
- EVLIYA ÇELEBİ: *Seyahatname*, Haz. Seyit Ali Karaman, 9. Kitap, 1. Cilt, YKY, İstanbul 2011.
- GÖYÜNÇ, Nejat: "Mimar Sinan'ın Aslı Hakkında", *Tarih ve Toplum*, C. 4, S. 19, Temmuz 1985, İstanbul 1985.
- _____ : *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, İstanbul 1983.
- _____ : <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhan-afyoncu/2016/04/17/mimar-sinan-karamanli-turkuydu>, erişim tarihi: 17.04.2016.
- İNAN, Afet: *Mimar Koca Sinan*, Ankara 1968.
- KONYALI, İbrahim Hakki: *Mimar Koca Sinan, Vakfiyyeleri, Hayır Eserleri, Hayatı, Padişaha Vekaleti, Azadlık Kağıdı, Alım-Satım Hüccetleri*, Yayımlayan: Nihat Topçubaşı, İstanbul 1948.
- MERİÇ, Rıfık Melül, Mimar Sinan, Hayatı, Eseri-I, Mimar Sinan'ın Hayatına Eserlerine Dair Metinler, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1965
- MORAVCIŞK, Gyula: "Hristiyanlaşan Türkler", *Byzantina Turcica*, Ankara 1983.
- MÜLAYİM, Selçuk: *Sinan bin Abdülmennan, Bir Dünya Mimarı'nın Hayat Hikayesi, Eserleri ve Ötesi*, İsam Yayınları, İstanbul 2010.
- _____ : *Ters Lâle, Osmanlı Mimarisinde Sinan Çağı ve Süleymaniye*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.
- _____ : "Sinan, Osmanlı Mimarbaşısı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. XXXVII, İstanbul 2009.
- NASR, S.H.: *İslam Sanatı ve Maneviyatı*, (terc. Ahmet Demirhan), İnsan Yayınları, İstanbul 1992.
- RALPH, Peter: *Sinan Born An Armenian Christian*, Beyond Baghdad 2005.
- REFİK, Ahmet: *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, Yeni Seri, S. 5 (Haziran 1930-Mayıs 1931), İstanbul 1931.
- RİFAT, Ahmet: *Lügât-ı Tarihiyye ve Coğrafiyye*, C. VI, İstanbul 1299/1883.
- SAATÇI, Suphi: *Bir Osmanlı Mucizesi Mimar Sinan*, Ötüken, İstanbul 2005.
- SAİ ÇELEBİ, Nakkaş Mustafa: *Tezkiretül-Buldân*, Dersaadet İkdam Matb.; 1315/1899.
- _____ : *Mimar Sinan'ın Kendi Ağzından Hayat ve Eserleri*, Haz. S. Erdem, Bin bir Direk Yayınevi, İstanbul 1988.
- SİVASLIYAN, Hagop: "Mimar Sinan'ın Kökeni Neden Tartışılır?", *Tarih ve Toplum*, C. 4, S. 19, Temmuz-1985, İstanbul 1985.
- SÜREYYA, Mehmet: *Sicill-i Osmanî Yahut Tezkere-i Meşâhir-i Osmaniye*, Yay. Haz. Nuri Akbayer, eski yazıdan çeviren: Seyit Ali Kahraman, C. 5, İstanbul 1996.
- TUĞLACI(YAN), Pars: *Osmanlı Mimarisinde Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi*, İstanbul 1981.
- TURGAL, H. Fehmi: *Mülga Şer'iyeye Mahkemeleri Sicilleri Üzerinde İncelemeler*, TTK Yayını, İstanbul 1937.
- UZUNÇARŞILIOĞLU, İsmail Hakki: *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I, (Acemi oğlanı ve Yeniçeri Ocağı)*, TTK Basımevi, 19.
- YAKİT, İsmail: *Türklüğü Tartışılan Meşhurlar*, Ötüken, İstanbul 2016.

Extended Abstract

Discussions On The Nationality Of Mimar Sinan

There have been many who possess Koca Sinan, who is accepted as the greatest architect of all times. Especially, there is a wide acceptance that he was Armenian or Greek. The biggest reason to support this idea is that he was a devshirmeh. Although there are others who claim he was Croatian, Slavic, etc. because of this reason, these are just thoughts lacking evidence. In fact, people who claim that he is Armenian or Greek do not have any documents, either. The thing they call as evidence is nothing but Sinan was an Ottoman Christian devshirmeh janissary. On the other hand, nobody wants to see that there were devshirmeh people from Christian Karaman Turks in Anatolia at that time. Many studies show that Sinan was a devshirmeh as a Christian Turkish. During this study, we will follow discussions about Sinan and try to document his nationality.

There is no doubt that the ethnicity of the major people in the history is not very important. Their significance is about their duties, ideas and works for the humanity or their own nation. However, if some people warp the sources and documents, and show different ethnic roots, etc., the duty for the scientists is to study and find out the reality. Leaving Sinan without being owned, letting others own him without any right or ignoring the studies about his Turkishness must be prevented. Especially, in encyclopedias, the ones who wrote about the topic "Sinan" introduce him as Armenian or Rum (Greek) without any documents.

Today, those who show Sinan as Armenian in the world are mostly people of Armenian origin. The reasons are that Sinan could not be of Turkish-Islamic origin since he was devshirmeh (recruitment). They do not mention that, until the Yavuz period, the recruitment which was made from the Balkans was also started among Anatolian Christians with the order of Yavuz. According to historical data; Although there are Armenian settlements in Kayseri and its surroundings, there is no document that Agirnas village is an Armenian village. As a matter of fact, according to the information given by those who research on the history of Kayseri and its surroundings, the villages ending with "nes", "nis", "sun", "sun", "nas" are old Christian Turkish villages, such as Agirnas, Tavlasun, Dadasun / Dadasın, Burunguz, Mancusun / Muncusun.

As it is known, Cyprus was conquered in 1571, during the reign of Selim II. In accordance with the settlement policy of the Ottoman State, resettlement is about to be made in Cyprus. It is ordered to send "evil, criminal and harmful men in Anatolia and dhimmis (non-Muslims) of Karaman State". Thus, many Turkish families are settled in the settlements made around Adana, Konya and Karaman. Therefore, a list of families which are about to be sent to Cyprus is prepared as Kayseri and its surroundings are connected to the Karaman Governor. Sinan's relatives from Agirnas and several other villages were also included in the list. A relative of him comes to Istanbul and tells Sinan the situation. Sinan writes a petition to the sultan in the form of a letter and wants his relatives to be removed from the list. Selim II accepts this request and sends an edict to Akdag judge Huseyin Cavus, who is responsible for the exile, through Karaman governor.

Benefiting from the different readings of some place names in this edict sent to the Akdag judge, some people considered them as Armenian settlements. For example, Armenian writers have argued that the Turkish settlement names, originally "Üleysi", "Kiçibürüngüz" and "Kudansah", should be read as "Ulisa", "Kiçiberigöz" and "Kudnişan" and that these are Armenian names of people and places. The relatives of Sinan who are mentioned in this edict are people named Kucuk Burunguz and Sarioglu Duvenci, Uleysi and Kudansah from Skobje, which are still present today, and they are Christians with dhimmi status. Since they were sent for settlement, it is clear that they were Christian Turks because of their names.

Agirnas village was a mixed Rum and Turkish Christian village that was not Armenian in the 16th century. It was affiliated with the Orthodox Church. Therefore, there were those who introduced Sinan as Greek. However, from the land registries of the period, it is possible to determine that nearly 70% of the people of Agirnas village had Turkish names that are used even today. These names can be summarized alphabetically as follows: "Asilbey, Aslan, Atmaca, Aydoğdu, Bahadır, Bayram, Bayramlı, Çakır, Çaput, Demürçü, Deveğörmez, Döne, Emirşah, Evren, Hızırşeh, Hüdaverdi, Hüdayahşi, Hüsrev, Kademşah, Kalanlı, Kalender, Kaplan, Karaca, Karakoç, Karyaçdı, Kaya, Keçi, Kumru, Kuru, Kutlubey, Kutluşah, Murad, Nurullah, Paşa, Paşabey, Pervane, Sarı, Sanaş, Sefer, Seferşah, Seylansah, Sultansah, Şemsiye, Tanrıvermiş, Tatar, Timur, Tursun, Turur, Uğurlu, Urumşeh, Yadiğar, Yağmur, Yürür."

Rum does not mean "Greek". It is a name given to the local people of Anatolia. As a matter of fact, when the word "Diyar-ı Rum" (Land of Rum) is mentioned, "Anatolia" is understood and since it was conquered by the Romans, the name was used as the Roman land, the legacy of Rome. Rum is the name given to Roman citizens. Since there is no letter "o" in Arabic, Roma, or Rom, are pronounced with "u" as "Rum". Based on this pronunciation, there were also those who introduced Sinan as "Rum". Then, they understood the word Rum as "Greek."

“Yunan” (Greek) is the Arabic word for “Ionia” and is the name of a place. As a race, Greeks are originally “Hellen” and they use this name. We call Cypriot Rums, but we also call those in Greece “Greek”. Those who went from Anatolia to Greece during the exchange, as we have stated before, went there because of the religion and the alphabet factors. Because the alphabet used by the Orthodox Church was “Greek alphabet”. As a matter of fact, there are many Turkish gravestones in Karaman and its surroundings written in Greek letters. The communities called Karamanlı (from Karaman) were mostly Christian Turks. Because the Pecheneg, Uz and Kipchak Turks came to the Balkans via the Black Sea just as they had come to Anatolia before, they came under Byzantine rule in the Balkans and became Christians in time. The Byzantines had previously settled in Central Anatolia for a defense measure against the tribes who attacked at Anatolia, especially the Seljuk Turks. They lived with Christian Armenians and Rums who were Orthodox like them in Central Anatolia. They were affiliated with the Karaman Rum (Anatolian) Orthodox Church. As a matter of fact, Evliya Celebi says: “*The people of this city speak Turkish like the people of whole Anatolia*”. In fact, about their Turkish: “*Non-Muslims do not know Greek. They speak in incorrect Turkish*”. Some of the people of Karaman became Muslims during the Seljuk period and some of them during the Ottoman period. Tens of thousands of them were also non-Muslims, and many of them later went to Greece, due to the religious factor, although they were Turkish.

As a matter of fact, in the 1071 Malazgirt War; Romanos Diogenes had a considerable number of Turkish mercenaries gathered from Anatolia in his army. Alparslan’s army consisted of Muslim Turkmens. It is a historical fact that when Christian Turks saw that the soldiers they fought were speaking Turkish, they changed their side. Therefore, there were many Turks among the people called Rums.

As a result, Mimar Sinan himself states in the work of Orfi Mehmet Aga named “*Tarih-i Edirne*” (The History of Edirne) that his grandfather was also named “*Toğan Yusuf*” and that his family nickname was called “*Düvenciler*”. Prof. Afet Inan also made great use of this work in her work named “*Mimar Koca Sinan*”. His grandfather’s profession was carpentry. His grandfather later became a Muslim and took the name Yusuf. Even his name being “*Toğan / Doğan*” is one of the strongest proofs of his Turkishness.